

Бондаренко Андрій, здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Фролікова Віолетта, здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Олексенко Володимир Григорович, старший викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ВТРУЧАННЯ У ПРИВАТНЕ СПІЛКУВАННЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ (СЛІДЧИХ) РОЗШУКОВИХ ДІЙ

Приватність спілкування є невід'ємним правом особи, правом, що гарантоване кожному громадянину нашої країни Конституцією України, згідно з вимогами якої, кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції (ст. 31 Конституції України). У той же час інтереси суспільства, держави, окремих громадян та організацій зумовлюють визнання можливості тимчасового обмеження окремих конституційних прав особи. Законність таких обмежень забезпечується прийняттям відповідних судових рішень і лише у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочинів чи з'ясувати правду під час здійснення кримінального провадження, в інтересах національної безпеки та прав людини.

Відповідно до ч. 2 ст. 32 Конституції України, не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. З огляду на дану конституційну норму, можемо констатувати, що приватне (особисте) життя фізичної особи може бути обмежене, але за умови законності та обґрунтованості такого обмеження. Так чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК) передбачає низку слідчих (розшукових) дій, які спрямовані на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні, зокрема, визначає негласні слідчі (розшукові) дії (далі – НСРД), серед яких є і втручання у приватне спілкування особи. Як впливає зі змісту ст. 258 КПК, ніхто не може зазнавати втручання у приватне спілкування без ухвали слідчого судді. Частина 2 цієї ж статті передбачає, що прокурор,

слідчий, за погодженням з прокурором, зобов'язаний звернутися до слідчого судді з клопотанням про дозвіл на втручання в приватне спілкування в порядку, передбаченому статтями 246, 248, 249 цього Кодексу, якщо будь-яка слідча (розшукова) дія включатиме таке втручання. Частина 3 статті 258 КПК розкриває зміст дефініції спілкування й зазначає, що це є передання інформації в будь-якій формі від однієї особи до іншої безпосередньо або за допомогою засобів зв'язку будь-якого типу. Спілкування є приватним, якщо інформація передається та зберігається за таких фізичних чи юридичних умов, при яких учасники спілкування можуть розраховувати на захист інформації від втручання інших осіб. Зокрема, частина 4 статті 258 КПК констатує, що втручанням у приватне спілкування є доступ до змісту спілкування за умов, якщо учасники спілкування мають достатні підстави вважати, що спілкування є приватним. Різновидами втручання в приватне спілкування є: 1) аудіо-, відеоконтроль особи; 2) арешт, огляд і виїмка кореспонденції; 3) зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж; 4) зняття інформації з електронних інформаційних систем.

Однією з гарантій законності втручання у приватне спілкування як різновид НСРД, є судовий контроль за здійсненням певних заходів органів розслідування, які обмежують конституційні права громадян. Відповідно до міжнародних стандартів у Конституції України також зазначається, що окремі обмеження прав громадян можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом. Наведене конституційне положення отримало деталізацію в КПК України, яким встановлено загальні риси механізму прийняття рішень слідчим суддею про застосування негласних обмежень, підстави їх прийняття, вимоги до таких рішень тощо.

Так, М.П. Каркач, М.Й. Курочка, С.М. Іванов, характеризуючи судовий контроль за додержанням законності під час дізнання та досудового слідства, визначають лише предмет судового контролю [4, с. 121–123]. В.М. Гаращук, розглядаючи контроль в державному управлінні, відокремлює об'єкт і предмет контролю як відносно самостійні дефініції [5].

Вважаючи на вищевикладені міркування, об'єктом судового контролю в досліджуваній сфері слід визнати діяльність (або бездіяльність) слідчого (прокурора), що пов'язана з тимчасовим обмеженням або можливим порушенням конституційних прав громадян та приватність спілкування.

Предметом судового контролю у сфері втручання у приватне спілкування є законність та обґрунтованість рішень і дій слідчого (прокурора), реалізація або виконання яких супроводжується обмеженням конституційних прав громадян на приватність спілкування. При цьому перевірка законності й обґрунтованості передбачає порівняння певних ситуацій, які виникли під час досудового слідства, тим умовам, з якими закон пов'язує можливість проведення зазначених НСРД.

Розглядаючи проблематику заслуговує на увагу питання щодо визнання результатів проведених НСРД як допустимих доказів у

кримінальному провадженні. Як впливає зі змісту ч. 1 ст. 86 КПК, доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому цим Кодексом. Частина 2 ст. 86 КПК передбачає, що недопустимий доказ не може бути використаний при прийнятті процесуальних рішень, на нього не може посилається суд при ухваленні судового рішення. Досліджуючи дане питання, КСУ у рішенні № 12-рп/2011 від 20.10.2011р. у справі за конституційним поданням Служби безпеки України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 62 Конституції України зазначив: «Визнаватися допустимими і використовуватися як докази в кримінальній справі можуть тільки фактичні дані, одержані відповідно до вимог кримінально-процесуального законодавства. Перевірка доказів на їх допустимість є найважливішою гарантією забезпечення прав і свобод людини і громадянина в кримінальному процесі та ухвалення законного і справедливого рішення в справі» (п. 3.2) [3].

Висновок. Отже, слід зазначити те, що приватне життя особи є невід'ємним правом кожного й перебуває під особливим правовим захистом. Втручання в приватне спілкування особи шляхом проведення негласних (слідчих) розшукових дій вимагає чіткого дотримання законодавства, встановленого Кримінальним процесуальним кодексом України.

1. Конституція України. Закон України від 28.06.1996№254к/96-ВР. Редакція від 01.01.2020.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України від 13.04.2012 №4651- VI. Дата оновлення 11.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

3. Рішення Конституційного Суду України від 20.10.2011 № 12-рп/2011 у справі за конституційним поданням Служби безпеки України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 62 Конституції України. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-11](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-11)

4. Каркач П.М., Курочка М.Й., Іванов С.М. Контроль за додержанням законності в ході дізнання та досудового слідства: навч. посібник / П.М. Каркач, М.Й. Курочка, С.М. Іванов // МВС України, Луганський державний університет ім. Е.О. Дідоренка. – Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2007. – 156 с.

5. Гаращук В.М. Предмет, об'єкт і суб'єкт контролю в державному управлінні / В.М. Гаращук // Проблеми законності. – 2001. – № 50. – С. 92–97.